

7. Зарецька О.О. Деякі методологічні зауваження щодо «розірваного наративу» у психогерменевтичних дослідженнях / О.О. Зарецька // Мова і культура (науковий журнал). – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. – Т. 10 (135). – С. 57-64.

8. Зарецька О.О. Життєві контексти особистісного зростання дорослих / О.О.Зарецька // Розуміння та інтерпретація життєвого досвіду як чинник розвитку особистості: монографія / за ред. Н.В.Чепелевої. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. - С. 141-170.

9. Зарецька О.О. Наративні практики особистісного зростання / О.О.Зарецька // Наукові студії із соціальної та політичної психології; [редакційна рада: М.М.Слюсаревський (голова), В.Г.Кремень, С.Д.Максименко та ін.]. – К.: Міленіум, 2012. – Вип. 31 (34). – С. 81-93.

10. Зарецкая О.А. Осмысление человеком своего личностного роста (по материалам эмпирического исследования) / О.А.Зарецкая // Личность и ее жизненный мир : материалы Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, посвященной 20-летию факультета психологии ОмГУ им. Ф.М. Достоевского (Омск, 3-4 октября 2013 г.) / под ред. Л.И. Дементий. – Омск : Изд-во Ом. Гос. Ун-та, 2013. - С. 65-71.

УДК 821.133.1-32.09

Клименко О.В.
(Мелітополь, Україна)

КОМПОЗИЦІЙНА РОЛЬ МІРКУВАННЯ У ПОВІСТІ А. КАМЮ «СТОРОННІЙ»

Пропоновану статтю присвячено аналізу композиційної ролі міркування у повісті Альбера Камю «Сторонній». Наводяться існуючі підходи до розуміння композиції художнього твору, вивчається міркування як одна з одиниць композиції художнього тексту та його роль у створенні композиційної побудови повісті з погляду когнітивно-дискурсивного підходу.

Ключові слова: міркування, композиційна побудова, когнітивно-дискурсивний підхід.

Предложенная статья посвящена анализу композиционной роли рассуждения в повести Альбера Камю «Посторонний». Предлагаются существующие подходы к пониманию композиции художественного произведения, изучается рассуждение как одна из единиц композиции художественного текста и его роль в создании композиционного построения с точки зрения когнитивно-дискурсивного подхода.

Ключевые слова: рассуждение, композиционное построение, когнитивно-дискурсивный подход.

The article is devoted to the analysis of the reflection composition significance in the story “The Stranger” by Albert Camus. The author studies the existing approaches to the literary work composition understanding, considers the reflection as one of the units of the literary work composition and its role in composition structure of the story from the position of the cognitive-discourse approach.

Key words: reflection, composition structure, cognitive-discourse approach.

Повість Альбера Камю «Сторонній» є невеликим за обсягом літературним твором, і саме тому ми вважаємо, що дуже багато у процесі сприйняття цього твору залежить від того місця, яке міркування як його структурна одиниця посідає у його композиційній побудові. На нашу думку, виконання міркуванням його функцій залежить насамперед від того, яке місце воно займає у композиції твору.

Композиція художнього тексту – один із найважливіших та найскладніших компонентів поезики літературного твору.

Композиція розглядається сьогодні як два боки одного складного явища. Як внутрішня організація художнього твору, його структура, композиція є «внутрішньою композицією»; як зовнішня організація художнього твору, поділ його на розділи, частини, строфи, як «план твору», тобто послідовність подій, що відбуваються, це є «зовнішньою композицією» [1, с. 96].

До вивчення композиції художнього твору існує декілька підходів:

–структурний, структурно-прагматичний (М. М. Бахтін, В. В. Виноградов);

–змістовно-тематичний (Г. М. Гримич, Т. Н. Денисова, В. В. Кожин, Л. Ніре, В. П. Скобелев, В. В. Фашенко);

–когнітивно-дискурсивний (Б. А. Успенський).

З позицій когнітивно-дискурсивного підходу композиція визначається як певна авторська точка зору. При цьому цей погляд автора по відношенню до його персонажу може бути як внутрішнім, так і зовнішнім[2].

Ми використовуємо саме когнітивно-дискурсивний підхід до розгляду композиції художнього тексту та визначаємо її як комплекс різних точок зору – автора, оповідача, персонажа. Міркування як одиниця тексту може бути внутрішнім мовленням як самого автора, так і персонажу, роблячи твір багатограним та поліфонічним. Поняття композиції є полісемантичним, оскільки означає як структуру, так і зміст художнього твору. Виходячи з погляду на міркування як особливий тип мовлення та найпростішу одиницю композиції художнього тексту, вважаємо, що міркування як одна зі складових композиції є елементом як структурного рівня, утворюючи структуру художнього твору, так і елементом рівня змістовного, розкриваючи його зміст.

Міркування, поряд із описом та повідомленням, представляє собою найпростішу одиницю композиції художнього тексту та служить для виконання композицією її головних функцій, тобто відображення реальних життєвих зв'язків та розкриття характеру. Такий комплексний підхід до вивчення композиції художнього тексту ми визначаємо у загальному як комунікативний. Завдяки використанню комунікативного підходу до вивчення композиції новелістичного твору ми можемо визначити місце та роль міркування у композиційній побудові художнього твору, оскільки міркування, на нашу думку, це єдиний засіб «зазирнути» у свідомість людини, пізнати її думки, наміри та почуття (у нашому випадку – у свідомість Мерсо, головного героя повісті Альбера Камю «Сторонній»).

Композицію повісті «Сторонній» можна вважати правильною кільцевою композицією. Двічі у романі з'являється «aujourd'hui»/ «demain» – на початку та наприкінці. На початку: «Aujourd'hui, maman est morte. <...> Enterrement demain. <...> je rentrerai demain soir». Наприкінці: «J'ai retrouvé le calme. <...> J'ai senti que j'avais été heureux et que je

L'étais encore. <...> Il me restait à souhaiter qu'il y ait beaucoup de spectateurs le jour de mon exécution». Таким чином, на початку відбувається погляд у завтрашнє життя після смерті матері, наприкінці – погляд у завтрашню смерть із сьогоднішнього життя.

Повість Камю починається зі слів головного героя, що є і оповідачем: «Aujourd'hui, maman est morte». Проте смерть не зворушує його, адже, на його думку, світ – абсурдний, в ньому немає ні Бога, ні сенсу: «Rien, rien n'avait d'importance. <...> Dufond démon venait, pendant toute cette vie absurde que j'avais menée, un souffle obscur montait vers moi. <...> Que m'importaient la mort des autres, l'amour d'une mère, que m'importaient son Dieu, les vies qu'on choisit, les destins qu'on élit, puisqu'un seul destin devait m'écrire moi-même...» Ця доля – смерть, яка неминує очікує кожну людину. Мерсо вірить лише в одну істину – істину смерті. Міркування про смерть зустрічаються у повісті не часто, лише на початку та наприкінці твору, що лише підкреслює їх значимість та важливість:

«J'avais même l'impression que cette morte, couchée au milieu d'eux, ne signifiait rien à leurs yeux. Mais je crois maintenant que c'était une impression fautive».

Назва повісті Камю символічна. Вона фіксує світосприйняття головного героя. А оповідь, що ведеться від першої особи, надає автору можливість познайомити читачів з його думками, зрозуміти сутність його «сторонності». Герой Камю такий самий сторонній, як і нещасні покинуті старі у будинку престарілих, яких місцевий охоронець протиставляє всім іншим людям: «J'avais déjà été frappé par la façon qu'il avait de dire: "ils", "les autres", et plus rarement "les vieux", en parlant des pensionnaires dont certains n'étaient pas plus âgés que lui».

Міркування, що зустрічаються у тексті повісті, надають нам можливість зрозуміти, що Мерсо байдужий до життя у його звичному розумінні. Для нього не має значення геть нічого, крім його власного існування. Йому не потрібно казати жінці, що він її кохає; йому немає потреби плакати на похороні матері; він не думає про наслідки своїх вчинків. Герой Камю не вирішує жодних соціальних питань, він ні проти нічого не протестує. Для нього не існує нічого важливого. Єдине, в чому впевнений Мерсо, це в тому, що скоро прийде до нього смерть, і у цей момент він знову згадує про матір:

«Là-bas, là-bas aussi, autour de cet asile où des vies s'éteignaient, le soir était comme une trêve mélancolique. Si près de la mort, maman devait s'y sentir libérée et prête à tout revivre. <...> Et moi aussi, je me suis senti prêt à tout revivre. <...> Je m'ouvrais pour la première fois à la tendre indifférence du monde».

Таким чином, виклад матеріалу у повісті відбувається від особи мовця як від стороннього спостерігача. Він просто перераховує дії, що виконав, без будь-яких емоцій та почуттів. Сторонній спостерігач не може розмірковувати над окремими подіями, виявляти їх причини чи передбачати наслідки. Тому поява міркування в тексті оповідання є завжди несподіваною і неочікуваною. Такі міркування немов зривають з головного героя маску стороннього спостерігача і оголюють його душу, що страждає. Саме тому роль міркування в побудові тексту оповідання представляється нам надзвичайно важливою. Міркування допомагають читачеві зрозуміти головного героя та поступово розкрити для себе його сутність. Міркування про смерть зустрічаються лише на початку та наприкінці твору, на початку воно коротке, наприкінці герой Камю використовує низку питальних речень, речення стають складними. Отже, роль міркування у побудові композиції опо-

відання А. Камю «Сторонній» полягає насамперед у тому, що міркування, з'являючись подекуди в окремих частинах оповідання, допомагає читачеві краще зрозуміти героя, побачити у ньому живу людину, що страждає, любить, мріє.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисова Т. Н. Роман і проблеми його композиції / Т. Н. Денисова. – К.: Наукова думка, 1968. – 220 с.
2. Успенский Б. А. Поэтикакомпозиции / Б. А. Успенский. – СПб.: Азбука, 2000. – 352 с.
3. Albert Camus. L'Étranger. – Paris: Éditions Gallimard, 2012. – 184 p.

УДК 811.111'42

Крацило С.О.
(Львів, Україна)

РЕАЛІЗАЦІЯ СКРИПТУ «ШЛЮБ» В БРИТАНСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ ПОЧАТКУ ХХІ СТ. (на матеріалі роману *Sasha Wagstaff* “*Changing Grooms*”)

У статті розглядається об'єктивізація скрипту про стосунки чоловіка та жінки, що ведуть до шлюбу. Дослідження виконано на матеріалі роману «Обмін нареченими» британської авторки С. Вагстафф. Виділено макроскрипт та мікроскрипти, можливість розвитку ситуації за певним алгоритмом, а також агентів, наведено приклади із роману, проведено когнітивний аналіз отриманих результатів. Встановлено, що двома основними етапами сценарію є періоди: 1) дошлюбний (знайомство, симпатія, залицяння, заручини); та 2) шлюбний (шлюбна церемонія, буденне подружнє життя, в деяких випадках сепарація чи розлучення).

Ключові слова: когнітивний, концепт, скрипт, концептуалізація, вербалізація.

В статье рассматривается объективация скрипта об отношениях мужчины и женщины, ведущие к браку. Исследование выполнено на материале романа «Обмен женихами» британской авторши С. Вагстафф. Выделены макроскрипт и микроскрипты, возможность развития ситуации по определенному алгоритму, а также агентов, приведены примеры из романа, проведен когнитивный анализ полученных результатов. Установлено, что двумя основными этапами сценария являются периоды: 1) добрачный (знакомство, симпатия, ухаживания, помолвка); и 2) брачный (бракосочетание, обывденная супружеская жизнь, в некоторых случаях сепарация или развод).

Ключевые слова: когнитивный, концепт, скрипт, концептуализация, вербализация.

The article analyses the representation of the script about the relationship between a woman and a man that lead to marriage. The survey has been based on the novel “Changing Grooms” by S. Wagstaff. There have been singled out macro and micro scripts, ways of situation development, examples from the novel and agents. The study results have undergone

© Крацило С.О., 2013